

Άλκη Ζέη (1923-2020)

Κοντά στις ράγες (αποσπάσματα)

Οι Καθρεφτούλες κι η Σαμοβαρούλα

Κάθομαι κοντά στο παράθυρο και κοιτάζω τις ράγιες του τρένου που τραβάνε πέρα μακριά. Τις ίδιες ράγιες που περνάνε εδώ μπροστά μου, αν τις πάρεις ίσια ίσια, φτάνεις και ίσαμε την Πετρούπολη.

—Σα βάλεις το αυτί σου πλάι στις ράγιες, ακούς τη βουή του τρένου που έρχεται, λέει ο μπαμπάς.

—Κι είναι μακριά; ρωτάω.

—Πολύ μακριά. «...κι ο Σπανός έβαλε το αυτί του στη γη κι άκουσε το ποδοβολητό των δράκων. Πήρε δρόμο και το 'σκασε. Το αυτί της γης τον γλίτωσε...»

—Τι είναι το αυτί της γης; ρώτησα τη μαμά.

—Τίποτα, το παραμύθι το λέει.

Να, που δεν το 'λεγε μόνο το παραμύθι. Γιατί εγώ πήγα κι ακούμπησα μια μέρα το αυτί μου στις ράγιες κι ένιωσα στο μάγουλό μου τη δροσιά από το κρύο σίδερο. Κι όταν άκουσα το βουητό του τρένου, γύρισα τρεχάλα στο σπίτι, μήπως και δεν το προλάβω και κάθισα στο παράθυρο και περίμενα, περίμενα, ατέλειωτη ώρα, όσο να φανεί.

Η μαμά κάθε τόσο λέει:

—Ν' αλλάξουμε σπίτι. Δεν μπορώ μέσα στη νύχτα όταν σφυρίζει το τρένο.

Εμένα μ' αρέσει, και μέσα στη νύχτα ακόμα, ν' ακούω το σφύριγμά του, μα πióτερο απ' όλα να κοιτάζω τις ράγιες, έτσι γυαλιστερές, γυαλιστερές που τραβάνε πέρα, μακριά. Αν είχα μια αδελφούλα ή έναν αδελφό, θα καθόταν τώρα δα κοντά μου στο παράθυρο και θα κουβεντιάζαμε για τις ράγιες, για το κουνέλι που το πάτησε το τρένο και για χίλια δυο άλλα που οι μεγάλοι βαριούνται να τα συζητάνε. Είμαι μοναχοκόρη. Μια πλήξη σκέτη. Δεν έχω ούτε με ποιον να παίξω ούτε με ποιον να τσακωθώ.

Πάω και στέκομαι μπροστά στον τρίπτυχο καθρέφτη που είναι στην τουαλέτα της μαμάς και βλέπω μέσα τις τρεις αδελφούλες μου. Τις Καθρεφτούλες, όπως τις

βάφτισα. Είναι κι οι τρεις φτυστές εγώ, κακοχτενισμένες, μ' έναν φιόγκο που γέρνει στο ένα πλάι και τους σκεπάζει το μισό μάτι.

—Γεια σας, κάνω μ' ένα χαμόγελο ίσαμε τ' αυτιά.

—Γεια σας, ανοιγοκλείνουν κι αυτές τα χείλια τους χωρίς φωνή και σκάνε το ίδιο χαμόγελο.

Βγάζω τη γλώσσα μου, την τεντώνω ν' ακουμπήσει τη μύτη μου, ύστερα την πάω πέρα δώθε, τηνκαταπίνω και οι Καθρεφτούλες το ίδιο. Πλήξη σκέτη. Έτσι τρέχω κι εγώ να παρηγορηθώ με τη Σαμοβαρούλα, την άλλη μου αδελφούλα που είναι τουλάχιστον πιο διασκεδαστική.

Πάνω στον μπουφέ της τραπεζαρίας στέκει αστραφτερό και φρεσκογυαλισμένο το σαμοβάρι. Τραβάω μια καρέκλα, γονατίζω πάνω της και κοιτάζω την αδελφούλα μου. Μπορεί να 'χει κι αυτή έναν φιόγκο που πέφτει μονόπαντα, μα δεν είναι φτυστή εγώ, όπως οι Καθρεφτούλες. Αν πάω κοντά κοντά στο σαμοβάρι, τα μάγουλά της φουσκώνουν σαν μπαλόνια χωρίς να 'χω φουσκώσει εγώ τα δικά μου· αν τραβηχτώ πιο πέρα, βλέπω μια Σαμοβαρούλα αδύνατη αδύνατη, με κάτι ρουφηγμένα μάγουλα και κάτι μακρόστενα παράξενα μάτια. Είναι πολύ αστείο.

—Πώς τα καταφέρνεις έτσι; της λέω και δοκιμάζω να φουσκώσω τα μάγουλά μου κι ύστερα να τα ρουφήξω μονομιάς.

Μπαίνει όμως η μαμά στο δωμάτιο κι η Σαμοβαρούλα παίρνει δρόμο.

—Πάλι κάνεις γκριμάτσες μπροστά στο σαμοβάρι σαν μαϊμού, με μαλώνει η μαμά. Έγινες δέκα χρονώ και φέρνεσαι σαν νήπιο.

—Βαριέμαι, της λέω, με μια παραπονιάρικη φωνή, που μόνο τα μοναχοκόριτσα μπορούνε να την κάνουν έτσι.

—Πήγαινε να παίξεις ντάμα με τη φροϊλάιν Τσιτσιλχεν.

Δεν της απαντάω. Περιμένω να βγει από το δωμάτιο και τότε γυρίζω και λέω στη Σαμοβαρούλα:

—Η φροϊλάιν Τσιτσιλχεν είναι χαζή.

«Χαζή», σχηματίζουν και τα μισόστραβα χείλη της μέσα στο σαμοβάρι.

Η φροϊλάιν Τσιτσιλχεν είναι Γερμανίδα και μου τη φέρανε να μου μάθει γερμανικά. Είναι όμως θεόκουτη. Μας κατέφθασε εδώ και έξι μήνες από τη Γερμανία, εγώ κιόλας διαβάζω μικρά παραμυθάκια στα γερμανικά, κουτσομιλάω μαζί της κι εκείνη δεν έμαθε στη γλώσσα μας ούτε τις πιο απλές λέξεις για να συνεννοείται: «ψωμί», «σκατά», «στο διάολο».

Αχ, πώς δεν τη χωνεύω! Έχει γαλάζια ξεπλυμένα μάτια σαν τις κούκλες στις βιτρίνες και μαλλιά σαν άχερο. Μα και κείνη μου 'χει θαρρώ... μια συμπάθεια! Εγώ τρελαίνομαι να ρωτάω. Ο μπαμπάς λέει πως οι ερωτήσεις ξεπηδάνε από το κεφάλι μου σαν τα μανιτάρια ύστερα από μια ψιλή βροχούλα. Κι η Τσιτσιλχεν, ένας Θεός ξέρει πόσο βαριέται ν' απαντάει, πόσο με βαριέται με το ρώτα ρώτα. «Πρέπει οι άνθρωποι να πεθαίνουν το δίχως άλλο;», «Τι γίνονται οι μύγες τον χειμώνα;», «Γιατί ο θείος μου που αρραβωνιάστηκε ζήτησε το χέρι της νύφης;». Βροχή πέφτουν στο κεφάλι της κακομοίρας της Τσιτσιλχεν. Κι εκείνη μισανοίγειστην αρχή το στόμα της, το ξανακλείνει κι ύστερα λέει πάντα την ίδια φράση: «Κι από πού να το ξέρω εγώ;» Μόνο ένας άνθρωπος στον κόσμο δε με βαριέται κι απαντάει στα ερωτήματά μου κι ας είναι και κουτά πολλές φορές. Αυτός είναι ο μπαμπάς μου. Μονάχα που δεν έχει σχεδόν ποτέ καιρό. Ή θα τρέχει από άρρωστο σε άρρωστο ή θα πηγαίνει στο νοσοκομείο ή, όπως τώρα δα, που μόλις γύρισε αποκείψοφιος στην κούραση...

Είναι Κυριακή πρωί. Όλη τη χτεσινή νύχτα την πέρασε κοντά στον άρρωστό του, γιατί του είχε κάνει μια δύσκολη εγχείρηση κι εγώ τον περίμενα από τις εφτά να γυρίσει για να τον ρωτήσω: πώς γίνεται να μεγαλώνει το πόδι μου έτσι, που να μη μου μπαίνουν τα καλά μου τα παπούτσια, ενώ την περασμένη Κυριακή ακόμη μου πήγαιναν μια χαρά;

Μα ενώ κοίταζα τις ράγιες, τον είδα να μπαίνει από την καγκελόπορτα με τους ώμους σκυφτούς από την κούραση κι όλα μου τα μανιταράκια –τα ερωτήματα ήθελα να πω– ξανατρύπωσαν κάπου βαθιά στο κεφάλι μου.

—Καλημέρα, Κουκούτσι (είναι το παρατσούκλι μου, μα μόνο ο μπαμπάς με φωνάζει έτσι), μου λέει κουρασμένα και κάθεσαι όπως είναι με το παλτό κοντά στο τραπέζι, ενώ η μαμά τρέχει να του φέρει το πρωινό του.

Ύστερα πέφτει να κοιμηθεί στο ντιβάνι του γραφείου του και σκεπάζεται με μια παλιά γούνα, που φορούσε κάποτε η μαμά για καλή. Όλοι περπατάμε στις μύτες και μιλάμε ψιθυριστά, ακόμα και η Ντούνια –η πρώτην νταντά μου– που έχει φωνή τρομπόνι. Η Ντούνια κάθεσαι στην κουζίνα, τρίβει τις κατσαρόλες της και μουρμουρίζει σε μια ανάκατη γλώσσα, όπως μιλάει ο περισσότερος κόσμος στη μικρή μας πόλη, ρωσικο-πολωνικο-λιθουανικά.

—Να 'τανε άλλος γιατρός με τόση δουλειά θα κολύμπαγε στο χρυσάφι.

Στην κουζίνα κάθεσαι και πίνει τσάι –που το χύνει και το ρουφάει μέσα από το πιατάκι– ο Ραφάλ, που δουλειά του είναι να πηγαίνει στα σπίτια και να γυαλίζει το παρκέτο. Σήμερα ήρθε να μας ρωτήσει πότε τον χρειαζόμαστε. Δεν κουβαλάει μαζί του ούτε παρκετίνη ούτε βούρτσες και παρκετόπανα. Έτσι η Ντούνια τον δέχτηκε σαν επίσκεψη και του 'βγαλε τσάι και μαρμελάδα αγριοφράουλες.

Εγώ πάω και στέκομαι στην πόρτα της κουζίνας, με το 'να πόδι λυγισμένο πίσω. Μπορεί να μοιάζω και πελαργός.

—Χίλιες φορές του το έχω πει να γιατρεύει μονάχα τους πλούσιους, συνεχίζει τη μουρμούρα η Ντούνια.

—Κι αυτός; ενδιαφέρεται ο Ραφάλ.

—Στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις βρόντα, αναστενάζει η Ντούνια. Δεν ακούει κανέναν. Όπου φτωχός και που δεν έχει στον ήλιο μοίρα, εκεί τρέχει. Κι οι φτωχοί τι πληρώνουν; Ψείρες, που μας τις κουβαλάει πολλές φορές πάνω στο πανωφόρι του.

—Μπας και δεν ξέρει ο γιατρός σας να γιατρεύει πλούσιους; κάνει δειλά δειλά ο Ραφάλ.

—Δεν ξέρει; πετάγεται ίσαμε πάνω η Ντούνια. Και ποιος ξεγέννησε τη στρατηγίνα, που την είχανε για χάρο; Μέχρι κι από την Πετρούπολη φέρανε γιατρό κι εκείνος: «νίπτω τας χείρας μου». Ο δικός μας όμως, χραπ χραπ, κόψε ράψε, και στρατηγίνα και στρατηγάκι ζούνε και βασιλεύουν. Άκου δεν ξέρει τους πλούσιους!

Ο Ραφάλ ρουφάει το τσάι του, εγώ αλλάζω πόδι γιατί πιάστηκε το ένα και ξάφνου η καρδιά μου χοροπηδάει, γιατί άκουσα το ντιβανάκι της τραπεζαρίας να τρίζει, σημάδι πως ξύπνησε ο μπαμπάς. Και η ώρα που ξυπνάει, όσο να ξαναφύγει στα βιαστικά, είναι η ώρα μου. Ας είναι και είκοσι, και δέκα λεπτά. Είναι όμως δικά μου, καταδικά μου.

Έτρεξα στις μύτες των ποδιών στην τραπεζαρία και τον είδα να χασμουριέται και να τεντώνει τα χέρια του έξω από τη γούνα.

—Κουκούτσι! με πήρε το μάτι του.

—Μπαμπά, να μην αλλάξουμε σπίτι, του λέω και γονατίζω πλάι στο ντιβανάκι να τον αγκαλιάσω.

Ο μπαμπάς ξαναχασμουριέται.

—Πώς σου κατέβηκε τώρα δα, Κουκουτσάκι μου;

—Η μαμά λέει, δεν μπορεί ν' ακούει τη νύχτα το τρένο, κάνω με τη χαϊδεμένη φωνή της μοναχοκόρης.

Ξέρω πως ο μπαμπάς δεν τη χωνεύει αυτή τη φωνή, γι' αυτό γρήγορα την αλλάζω.

—Εμένα μ' αρέσει εδώ που είμαστε. Να κάθομαι στο παράθυρο και να βλέπω τις ράγιες που τραβούν πέρα. Πριν προλάβει ο μπαμπάς να πει τίποτα, ξεφύ-

τρωσε μεμιάς το μανιταράκι στο κεφάλι μου.

—Μπαμπά, τι γίνεται κει πέρα;

—Πού;

—Εκεί πέρα που πάνε οι ράγιες, στην Πετρούπολη. Ο μπαμπάς ανακαθίζει στο ντιβανάκι, ύστερα πετάει τη γούνα, κατεβάζει τα πόδια του κι αρχίζει να βάζει τις μπότες του.

—Αυτό θα το συζητήσουμε, όταν θα 'χεις μια μακριά μακριά κοτσίδα.

Όταν θα 'χω κοτσίδα. Ύστερα, ξέρω εγώ, από εκατό χρόνια, δηλαδή κοντά στο 2000! Να περιμένω ίσαμε τότε, για να μάθω τι γίνεται κει που τραβάνε οι ράγιες! Κι αυτά τα βρομόμαλλα δε λένε να μακρύνουν. Δοκιμάζουν κάθε τόσο κι η μαμά κι η Τσιτσιλχεν και η Ντούνια να μου φτιάξουνε δύο τρισάθλια κοτσιδάκια, μα δεν καταφέρνουν να δέσουνε ούτε κορδέλα ούτε σπαγγάκι καν.

—Μπαμπά...

Δεν τελειώνω τη φράση μου κι ο μπαμπάς πετάγεται όρθιος.

—Δώδεκα η ώρα, άργησα.

Η Ντούνια έχει φανεί στην πόρτα και μουρμουρίζει, μη χάσει τη συνήθειά της.

—Ψες βράδυ ήρθε πάλι ένας καθώς πρέπει να σας ζητήσει για άρρωστο, μα σεις γλεντοκοπάγατε όλη νύχτα με τους ψωριάηδες.

—Δε γλεντοκόπαγα, γελάει ο μπαμπάς. Έκανα μια εγχείρηση, να ευχαριστιέσαι να τη βλέπεις.

—Και παρά; κάνει η Ντούνια.

—Παρά, παρά, απαντάει εκείνος και κουμπώνει το παλτό του. Πού να βρουνε παρά άνθρωποι που βάζουνε ενέχυρο το σαμοβάρι τους και τα μαχαιροπέρουνά τους για να πληρώσουνε το νοσοκομείο.

—Ο καθώς πρέπει όμως θα πλήρωνε: νταν, νταν, πεισμώνει η Ντούνια.

—Κι ο άλλος θα 'τανε σήμερα κάτω από το χώμα.

Δεν είπε τίποτε άλλο ο μπαμπάς. Μου τσίμπησε τη μύτη και βγήκε.

Η Ντούνια κι εγώ τρέχουμε στο παράθυρο να τον δούμε που φεύγει.

Η μαμά τον προλαβαίνει στην πόρτα και του δίνει ένα καθαρό μαντίλι.

Αδύνατο να μην ξεχάσει κάτι ο Σουσάμης μου (τουέχω κι εγώ παρατσούκλι). Τον λέω έτσι, γιατί πάντα έχει μέσα στην τσέπη του και μασουλάει, όσο να τρέξει από τον έναν άρρωστο στον άλλο, κάτι φριχτές καραμελίτσες με σουσάμι. Δεν τις τρώει κανένας στο σπίτι κι άμα αγοράζουμε σακούλα με διάφορες καραμέλες αυτές περισσεύουνε πάντα κι ο μπαμπάς τις μαζεύει.

—Τι θα κάνεις, Σάσενκα; (με λένε Σάσα, δηλαδή Αλεξάνδρα), ρωτάει η μαμά, που μπαίνει στην τραπεζαρία με την Τσιτσιλχεν ξοπίσω.

—Θα παίξουμε μαζί, λέει εκείνη, και θα πούμε και γερμανικά τραγουδάκια.

Με παίρνει από το χέρι να πάμε στο δωμάτιό μου κι ακούω πίσω από την πλάτη μου την Ντούνια που μουρμουρίζει:

—Τσάκωσε ο λύκος το αρνάκι.

Τα παιχνίδια με την Τσιτσιλχεν είναι πλήξη σκέτη. Αν είχα τώρα αδελφό ή αδελφή, θα μπορούσαμε, μόλις εκείνη μας γυρίζει την πλάτη, να της βγάλουμε τη γλώσσα, να τη μουντζώνουμε και να σκαρφιζόμαστε χίλιες δυο φάρσες. Μα μόνη μου, με τις Καθρεφτούλες και τη Σαμποβαρούλα, τι να κάνω;

—Έκανες την προσευχούλα σου χτες βράδυ; πετάει ξάφνου μια κουβέντα η Τσιτσιλχεν.

—Δεεεε... θυμάμαι απαντάω και κοκκινίζω σαν παντζάρι, γιατί ξέρω πως λέω ψέματα και πως θυμάμαι πολύ καλά πως δεν έκανα προσευχή.

Μόλις ήρθε η Τσιτσιλχεν σπίτι μας έβγαλε μια καινούρια μόδα. Πριν πέσω να κοιμηθώ, πρέπει να γονατίσω πάνω στο κρεβάτι μου και να πω στα γερμανικά μια προσευχή. Τα Σαββατόβραδα όμως, που η φροιλάιν Τσιτσιλχεν βγαίνει έξω, με βάζει να κοιμηθώ η Ντούνια.

—Αυτό μας έλειπε, θυμώνει, να λες προσευχές στον Θεό της Τσιτσιλχεν.

—Πού είναι ο Θεός, Σουσάμη; ρώτησα μια φορά τον μπαμπά.

—Εδώ μέσα, μου απάντησε κι ακούμπησε το δάχτυλό του πάνω στο στέρνο του.

Αν το 'χε ακουμπήσει στην καρδιά, μπορεί κάτι να καταλάβαινα. Νομίζω πως και να μου φυτρώσουν κοτσίδες μακριές ίσαμε τα γόνατα όλο και κάτι δε θα καταλαβαίνω. Ένα όμως ξέρω, πως έχει δίκιο η Ντούνια και πως ο Θεός της Τσιτσιλχεν είναι ένας κακός και άγριος Θεός. Μια, λέει, γκρέμισε δυο πολιτείες, μια έκανε κάποια γυναίκα να γίνει στήλη άλατος και μια είπε στον κακομοίρη τον Αβραάμ:

«Αν μ' αγαπάς, πρέπει να σφάξεις το παιδί σου». Η ίδια η Τσιτσιλχεν, λέει, είδε με τα μάτια της πως ο Θεός σκότωσε ένα παλικάρι. Έβρεχε, πέφτανε αστραπές και το παλικάρι είχε φυλαχτεί κάτω από ένα δέντρο. «Τρελάθηκε ο Θεούλης, φώναξε, και πετάει στρακαστρούκες.» Και τότε έριξε ο Θεός τον κεραυνό πάνω στο δέντρο και πάει το παλικάρι. Άκου να σκοτώσει κάποιον γιατί αστειεύτηκε!

—Όχι, λέω με πείσμα στην Τσιτσιλχεν, δεν έριξε ο Θεός τον κεραυνό. Είναι ηλεκτρισμός. Ο μπαμπάς μού είπε πως ο κεραυνός είναι ηλεκτρισμός και όταν έχει μπόρα δεν κάνει να στεκόμαστε κάτω από τα δέντρα. Χίλιες φορές προτιμάω τον Θεό που είναι μέσα στο στήθος του μπαμπά, ξεφωνίζω.

—Κακόμοιρο παιδί... κακόμοιρο, μισοκλαίει εκείνη.

—Γιατί κακόμοιρο παιδί; Εγώ δεν έχω μπαμπά τον Αβραάμ και για τίποτα στον κόσμο ο δικός μου δε θα με σφάξει.

—Όχι, πεισμώνει η Τσιτσιλχεν, είσαι κακόμοιρο, κι εκείνους που δεν πιστεύουν στον Θεό τους βάζουν φυλακή σα μεγαλώσουν. Κι εσένα, άμα μεγαλώσεις κι έχεις τέτοιες ιδέες, θα σε βάλουν φυλακή.

—Δε θέλω καθόλου να με βάλουν φυλακή, τσιριζώ και χτυπάω τα πόδια μου σαν κακομαθημένο παιδί.

—Καλά, καλά, με μαλαγανεύει η Τσιτσιλχεν, έλα τώρα να τραγουδήσουμε το «φεργκισμαϊνίχτ».

Με πιάνει από τα δυο χέρια κι αρχίζει να με φέρνει βόλτες γύρω γύρω και να τραγουδάει γερμανικά με μια ψιλή ψιλή φωνή. Τραγουδάω κι εγώ τσιριχτά το τραγούδι που μου 'χει μάθει:

Στον γκρεμνό πήγε να κόψει ένα άνθος
ο καλός μου, το φεργκισμαϊνίχτ.
Και, αχ, γκρεμίζεται και πέφτει και φωνάζει
ο καλός μου: αχ, φεργκισμαϊνίχτ.

Όλη αυτή η φοβερή λέξη, φεργκισμαϊνίχτ, θα πει: μη με λησμόνει.

Και δώστου φέρνουμε βόλτες γύρω και «διασκεδάζουμε» και ξάφνου χτύπησε το κουδούνι, δυνατά, συνέχεια, το κουδούνισμα του μπαμπά. Έκανα να της ξεφύγω, να τρέξω να τον προϋπαντήσω, μα πού να μ' αφήσει εκείνη και δώστου γύρους και «φεργκισμαϊνίχτ», ώσπου μπήκε ο μπαμπάς στο δωμάτιο.

Εγώ, παρ' όλες τις βόλτες, στέκω ακίνητη μπροστά του. Η Τσιτσιλχεν πάει σαν μεθυσμένη και πέφτει στο κρεβάτι.

—Πάμε, λέει ο μπαμπάς. Στείλανε οι Σαμπανόφ το αμαξάκι να με πάρει. Κάποια στομαχαρία θα πάθανε πάλι οι φιλενάδες σου, η Ζόγια ή η Ρίτα. Θεε, Κουκουτσάκι, να 'ρθεις μαζί;

—Έι, φεργκισμαϊνίχτ, ξεφώνισα από χαρά. Φύγαμε!

Δε μ' αφήσανε όμως να φύγω αμέσως. Ξεπετάχτηκαν η μαμά και η Ντούνια. Η μια άρχισε να με χτενίζει και να μου δένει φρεσκοσιδερωμένο φιόγκο, η άλλη να μου αλλάζει καλτσάκια και παπούτσια και οι δυο μαζί να με συμβουλεύουν:

—Να μη φας πολλά γλυκά.

—Να μην παίξετε κουτσό και κλοτσάς την πέτρα με τα καλά σου παπούτσια.

—Πριν καθίσεις, να τραβάς το φόρεμά σου μη ζαρώσει.

—Ίγκορ, λέει η μαμά του μπαμπά (τον μπαμπά μου τον λένε Ίγκορ), πριν φύγετε, κοίταξε να μην είναι ιδρωμένη από τα παιχνίδια η Σάσενκα και να της κουμπώσεις καλά το παλτό.

Ο μπαμπάς λέει πολλές φορές πως αν δεν ήμουν μοναχοκόρη, δε θα τρέχανε ξοπίσω μου η μαμά και η Ντούνια.

Αχ, ας είχα πέντε αδελφάκια.

—Να 'ρθω, γιατρέ, κι εγώ μαζί σας, λέει η Τσιτσιλχεν που ξεζαλίστηκε και σηκώθηκε από το κρεβάτι.

—Όχι, σας ευχαριστώ, φροϊλάιν, λέει ο μπαμπάς, αλλά το αμαξάκι έχει δυο θέσεις.

Ζήτη! Φεύγουμε οι δυο μας, ο Σουσάμης και το Κουκούτσι. Ω, φεργκισμαϊνίχτ!

Ούτε σα φυτρώσει κοτσίδα ως τα γόνατα...

Γυρνάμε στην πόλη. Μπροστά μας, ακούνητη, η φαρδιά πλάτη του Γιαν. Η πουκαμίσα του φουσκώνει σαν πανί του καραβιού. Δεν έχει εντελώς σκοτεινιάσει. Στον ουρανό έχει φανεί το καινούριο φεγγάρι, κίτρινο κίτρινο, όπως στο βιβλίο με τις ζωγραφιές. Από τον βάλτο, αριστερά στον δρόμο, τα βατράχια χαλάνε τον κόσμο. Δεν ξέρω γιατί, μα τούτα τα «κουάξ κουάξ κουάξ κουάξ» τους μου φαίνεται σαν να λένε: «Τρεχάτε, τρεχάτε, συμφορά».

Δε ρωτάω τίποτε τον μπαμπά, από τα χίλια δυο που ήθελα να ρωτήσω. Είναι τόσο κουρασμένος, έχει κλειστά τα μάτια του, το κεφάλι του γερμένο μπροστά κουνιέται πέρα δώθε σε κάθε τίναγμα του αμαξιού. Χτες όλη νύχτα δεν έκλεισε μάτι με τον άρρωστό του. Γύρισε το πρωί σπίτι, τον ψευτοπήρε μισή ωρίτσα, ύστερα του φούσκωσε το κεφάλι η Σάσενκα με τα «πες, μπαμπά», κι έφυγε τρεχάλα για το νοσοκομείο. Μετά πήγαμε στους Σαμπανόφ, αποκειέκανε τόση ώρα να πηγαίνει από καλύβα σε καλύβα να δει τους άρρωστους εργάτες. «Άμα σου μεγαλώσει η κοτσίδα, Σάσενκα, θα σε πάρω μαζί μου να δεις πώς ζούνε οι εργάτες.»

Ακουμπάω το κεφάλι μου στον ώμο του και άθελά μου φυτρώνει ένα μανιταράκι.

—Σουσάμη, δεν τον αγαπάς τον Βλαντίμιρ Ιβάνοβιτς.

Ο μπαμπάς τινάζει το κεφάλι σαν να τον ξύπνησε η φωνή μου.

—Ποιον;

—Τον μπαμπά των κοριτσιών, της Ζόγιας και της Ρίτας, δεν τον αγαπάς;

—Έτσι σου φάνηκε;

—Τσακώνεστε όλη την ώρα και φωνάζετε.

—Τι ν' αγαπήσω από δαύτον; Τι καλό κάνει για να τον αγαπάει κανείς; Κάθε Χριστούγεννα χαρίζει ένα ψευτοπαιχνιδάκι στα παιδιά των εργατών. Τους πληρώνει πενταροδεκάρες. Εγώ πάω στα σπίτια τους και βλέπω πώς ζουν. Κι ο Σαμπανόφ κολυμπάει στο χρήμα. Μά τι κάθομαι και σε σκοτίζω, Κουκουτσάκι μου. Δεν είναι ούτε καλύτερος ούτε χειρότερος από άλλους. Αν θες, μάλιστα, υπάρχουν και χειρότερα. Άμα σου μεγαλώσει η κοτσίδα, θα ξέρεις να ξεχωρίζεις.

Οχ, πια, αυτή η κοτσίδα!

Φτάσαμε κιάλας στα πρώτα σπίτια της πόλης.

—Έχω μια πείνα, λέω.

—Δε σου δώσανε να φας στους Σαμπανόφ; απορεί ο μπαμπάς.

Του διηγίμαι για τα μάτια του Κόλια.

—Δε θες να κατεβούμε από το αμάξι ν' αγοράσουμε κάτι να φάμε, Σουσάμη;

Ο μπαμπάς με κοιτάζει μ' ορθάνοιχτα μάτια.

—Πού ν' αγοράσουμε; Στα μαγαζιά;

Κάθε άνθρωπος έχει τα ελαττώματά του. Ο μπαμπάς μου έχει ένα σωρό, μα όλα πολύ αστεία. Παραδείγματος χάρη, δε θέλει να πατήσει το πόδι του σε μαγαζί. Τι λέω δε θέλει, τον πιάνει τρομάρα. Θαρρείς και τα μαγαζιά βρίσκονται σε κάποια μυστήρια χώρα με καλικάντζαρους κι άλλα ξωτικά. Δεν τον φαντάζομαι ποτέ ν' αφήνει την εφημερίδα του ή το ιατρικό περιοδικό του, τον λιγουλάκι ελεύθερο καιρό που έχει, και να πει: Πάω ν' αγοράσω γραβάτα! Όλα τού τα ψωνίζει η μαμά. Καπέλο όμως δεν μπορούσε να του πάρει χωρίς το κεφάλι του!

—Τι χάλια έχει το καπέλο σου, γκρίνιαζε η μαμά.

Ίδιο φωλιά καρακάξας...

—Μπα, απορεί εκείνος! Κανένας άρρωστός μου δε μου παραπονέθηκε.

Η μαμά επέμενε τόσο, που ο μπαμπάς βαρέθηκε.

—Άντε, πάμε.

Ξεκινήσαμε μεγάλη συνοδεία, η μαμά, η Ντούνια, η Τσιτσιλχεν κι εγώ. Ο υπάλληλος του μαγαζιού αράδιασε καμιά δεκαριά καπέλα πάνω στον πάγκο κι άρχισε να παινεύει τις χάρες του καθενός. Ο Σουσάμης τα κοίταζε σαν να 'βλεπε για πρώτη φορά καπέλο. Πήρε ένα στην τύχη και στάθηκε αδύνατο να τον βάλουμε να το δοκιμάσει.

—Καλό, καλό θα 'ναι, έλεγε κι έβγαινε κιόλας στην πόρτα.

Είναι αυτό που έχει ίσαμε σήμερα και του στέκεται στην κορυφή.

—Μη φοβάσαι, τον καθησυχάζω. Θ' αγοράσουμε ψωμάκια στον δρόμο. Μόλις βραδιάσει τα πουλάνε στις γωνιές φρέσκα φρέσκα.

—Αλήθεια, κάνει μ' ανακούφιση που δε θα πρέπει να μπούμε σε μαγαζιά, θαρρείς και δεν το 'ξερε πως πουλούν ψωμάκια στον δρόμο.

Κατεβήκαμε από το αμάξι κι ο μπαμπάς είπε στον Γιαν να γυρίσει πίσω.

—Δε θες, Κουκουτσάκι, να κάνουμε τον υπόλοιπο δρόμο ως το σπίτι με τα πόδια;

Να περπατήσω με τον μπαμπά στους δρόμους! Δε μοιάζει καθόλου με το μαρτύριο σα βγαίνω με την Τσιτσιλχεν. «Μη σούρνεις τα πόδια σου, μη σηκώνεις σκόνη! Μην κοιτάς όποιον περνάει δίπλα σου έτσι περιέργα...»

—Σουσάμη, να σε πιάσω από το μπράτσο σαν μεγάλη;

«Ποιος είναι αυτός;» «Δεν τον γνωρίζετε;» «Ο γιατρός Βελιτσάνσκι με κάποια άγνωστη δεσποινίδα.»

— Μπαμπά, πώς θα μασουλάμε τα ψωμάκια μες στον δρόμο; Η Τσιτσιλχεν λέει πως δεν είναι σωστό.

—Οχι με την Τσιτσιλχεν σου!

—Κι η μαμά, όμως, το ίδιο λέει. Νιώθω πως δεν ξέρει τι ν' απαντήσει.

Μένει λίγο σιωπηλός κι ύστερα το μάτι του πέφτει στο παγκάκι που στέκει κάτω από ένα δέντρο σε μια μικρή πλατειούλα.

—Άντε ν' αγοράσουμε τα ψωμάκια και να καθίσουμε στον πάγκο να τα φάμε. Δεν είναι δρόμος κι όλοι θα 'ναι ευχαριστημένοι.

Αχ, παμπόνηρε Σουσάμη. Πάμε αλαμπρατσέτο στη γωνιά που στέκει η γριά Χάνα. Την ξέρω, γιατί γυρνάει σ' όλους τους δρόμους και πουλάει τα ψωμάκια της και μας φέρνει και στο σπίτι πολλές φορές. Αγοράζουμε έναν λόφο ψωμάκια. Είναι ζεστά ζεστά, ολοστρόγγυλα, φουσκωτά και στη μέση έχουν μια τρύπα ίσα ίσα που χωράει το δάχτυλό σου. Μπορείς να το περάσεις μέσα κι αν δεν είσαι με την Τσιτσιλχεν να τρως το ψωμάκι γύρω γύρω ώσπου να σου μείνει το... δάχτυλο.

—Να 'σαι χιλιόχρονος κι εσύ και το κορίτσι σου, γιατρέ μου, κάνει η γριά Χάνα ενώ μας δίνει τα ψωμάκια.

Ο μπαμπάς γελάει.

—Γιατί τόσες ευχές;

—Γιατί, απαντάει σοβαρά και λυπημένα η Χάνα, μου 'σωσες την κόρη μου από του χάρου τα δόντια.

—Είναι καλά τώρα; ρωτάει ο μπαμπάς.

—Μαύρη καλοσύνη, κουνάει το κεφάλι η Χάνα. Κάθε χρόνο και κουτσούβελο και άντρα άνεργο. Τρέχω εγώ ολημερίς στους δρόμους με τα ψωμάκια. Μα πώς να θρέψω έξι μικρά και τρεις μεγάλους;

Πάμε και καθόμαστε στο παγκάκι και μασουλάμε τα ψωμάκια μας. Ο μπαμπάς κοιτάζει ολόγυρα σαν να βλέπει την πλατειούλα με τα δέντρα για πρώτη φορά. Τα δέντρα είναι ανθισμένα και μυρίζουνε.

—Πώς μυρίζει η σφενταμιά, κάνω εγώ.

—Πώς την είπες; Ξαφνιάζεται ο μπαμπάς.

—Σφενταμιά.

—Την ξέχασα, λέει εκείνος. Από φοιτητής έχω να την προσέξω. Ξέχασα και τη μυρωδιά της. Περνάω στους δρόμους πάντα τρεχάτος και δεν προσέχω ο βλάκας τίποτα. Ούτε που λιώσαν τα χιόνια κι άνθισαν τα δέντρα.

Ύστερα σωπαίνει. Σωπαίνουμε κι οι δυο.

Ο μπαμπάς κλείνει τα μάτια κι ανασαίνει βαθιά τη σφενταμιά. Μοιάζει ήρεμος και χαρούμενος που συνάντησε ένα ανθισμένο δέντρο. Εγώ έρχομαι κάθε μέρα εδώ με την Τσιτσιλχεν, τσουλάω το τσέρκι μου, πηδάω σχοινάκι κι ο μπαμπάς... είχε από φοιτητής να προσέξει τη σφενταμιά!

—Μια φορά θα πάμε μαζί στο τσίρκο ή στο θέατρο, κάνει όνειρα ο μπαμπάς. Και στα γενέθλιά σου δε θα το κουνήσω από το σπίτι. Θα χορέψω και θα παίξω με τις φιλενάδες σου αυτό, το, πώς το λέτε, «άναψέ μου το κεράκι».

—Κάθε χρόνο τα ίδια λες, δεν τον πιστεύω εγώ.

—Κάθε χρόνο... έχεις δίκιο, το παραδέχεται λυπημένος εκείνος. Μα τι να κάνω; Ν' αφήσω τους αρρώστους; Μπορεί όμως φέτος...

—Μπορεί, τάχα τον πιστεύω για να ξελυπηθεί.

—Άντε, Σάσενκα, ώρα να πηγαίνουμε, σηκώνεται απότομα.

—Κρέμα καϊμάκι παγωτόσοο... κρέμα σοκολάτα, κρεμ μπριλέεε.

Καμπανιστή, ξεκάθαρη έρχεται αυτή η φωνή που μπορώ να την ξεχωρίσω ανάμεσα σε χίλιες άλλες. Είναι ο Αντρέι ο παγωτατζής.

Σ' άλλα μέρη, λένε πως καταλαβαίνουνε πως έφτασε η άνοιξη άμα δούνε τα χελιδόνια ή τους πελαργούς ή τις αγριόπαπιες να γυρνάνε στις φωλιές τους. Στη δικιά μας πόλη, ξέρουμε πως ήρθε η άνοιξη, άμα φανεί ο Αντρέι ο παγωτατζής. Έρχεται απόμακριά, απ' άλλη περιοχή και μας ξέρει όλα τα παιδιά ένα ένα, με τα ονόματα και τα παρατσούκλια μας. Όλοι τον αγαπάμε κι είναι πάντα γελαστός γελαστός και περιμένει υπομονετικά ν' αποφασίσουμε τι παγωτό θα διαλέξουμε. Περιπατάει λίγο σαν να χορεύει για να κρατάνε ισορροπία οι δυο κάδοι με το παγωτό, που κρέμονται σε κάθε άκρη ενός μακριού κονταριού, που ακουμπάει στους ώμους του.

Του κάνω χαρές. Μου γελάει.

—Καλώς μας όρισε, λέει ο μπαμπάς. Τι νέα από το χωριό σου;

—Πείνα και των γονέων, απαντάει εκείνος, πάντα όμως χαμογελαστός. Μονάχα που εκεί είμαι σπίτι μου κι είμαστε όλοι ίδιοι, Ρώσοι. Εσείς εδώ είσαστε ανάκατα, Πολωνοί, Ρώσοι, Οβριοί κι άντε να βρεις άκρη.

—Εβραίοι, τον διορθώνει ο μπαμπάς.

Παίρνουμε παγωτό κρεμ μπριλέ και κερνάμε τον Αντρέι τα ψωμάκια που μας περίσσεψαν. Του κάνουμε θέση στο παγκάκι κι εκείνος μοιάζει να χαίρεται να κουβεντιάζει με τον μπαμπά. Τρώω γλειψιά γλειψιά το παγωτό μου και... ξάφνου τον είδα! Πρόβαλε από τη γωνιά με τη μαύρη χλαίνη και τα πορτοκαλιά σιρίτια, αντί για επωμίδες. Στο ένα πλευρό του κρέμεται ένα μεγάλο περιστροφο και στο άλλο μια θεόρατη σπάθα. Άμα κοιτάς το πρασινοκίτρινο μούτρο του και τα γαλάζια άψυχα σαν γυαλένιαμάτια του, σου 'ρχεται να τον λυπηθείς. Από τα μανίκια όμως της χλαίνης του ξεπροβάλλουν κάτι φοβερές χερούκλες. Γι' αυτές τον τρέμει όλη η πόλη. Έτσι να σου δώσει μπουνιά... Γι' αυτό του βγάλανε το παρατσούκλι, ο Μπουνιάς.

—Ο Μπουνιάς! τον αναγνώρισε κι έβαλε τις φωνές ο Αντρέι. Πάω να κρύψω το εμπόρευμα. Σάσενκα, κράτα το σακουλάκι.

Μου πετάει ένα βρόμικο σακουλάκι γεμάτο νομίσματα και παίρνει δρόμο με τους κάδους το παγωτό που χοροπηδάνε.

—Ο Μπουνιάς, ο Μπουνιάς! φωνάζει και τρέχει σαν παλαβός.

—Οχτώ και τέταρτο, οχτώ και τέταρτο, στριγκλίζει ο Μπουνιάς. Πέρα των οχτώ πάσα πλανόδια πώλησις απαγορεύεται.

Απ' όλες τις γωνιές τρέχουν άντρες και γυναίκες, άλλοι με καλάθια, άλλοι με κασονάκια γεμάταπραμάτειες. Τρέχουν να κρυφτούν όπου βρουν. Μόνο η γριά Χάνα δεν μπορεί να πάρει τα πόδια της και μένει εκειδά, καρφωμένη στη θέση της. Αγκαλιάζει το ένα καλάθι με τα ψωμάκια, το άλλο πρόλαβε και το πήρε ο Αντρέι να το κρύψει.

Αδειασε ο δρόμος. Κάτω από το φανάρι που ρίχνει το φως του πάνω της, έχει απομείνει η Χάνα με μάτια ορθάνοιχτα από τρόμο.

—Οχτώ και τέταρτο, οχτώ και τέταρτο, ξεφωνίζει συνέχεια ο Μπουνιάς. Πέραν των οχτώ απαγορεύεται...

Πάει και στέκει πάνω από τη Χάνα. Εκείνη μένει σαν πετρωμένη. Εγώ σφίγγω το σακουλάκι του Αντρέι τόσο δυνατά, που τα δάχτυλά μου έχουν ασπρίσει. Γυρίζω και κοιτάζω τον μπαμπά. Έχει ένα αφηρημένο βλέμμα καθώς βγάζει από την τσέπη του ένα καραμελάκι με σουσάμι και το μασουλάει!

—Βρομόγρια, ουρλιάζει ο Μπουνιάς και δίνει μια κλοτσιά κι αναποδογυρίζει το καλαθάκι.

Τα ψωμάκια κατρακυλάνε και πέφτουν μέσα στο αυλάκι με το βρόμικο νερό που κυλάει πλάι στο πεζοδρόμιο και πλέουν σαν καραβάκια.

—Βρομόγρια, ξαναουρλιάζει ο Μπουνιάς και δίνει μια κλοτσιά στο πλευρό της Χάνας.

Κρατάω την ανάσα μου. Ο μπαμπάς ακίνητος μασάει τα καραμελάκια του. Ο Μπουνιάς φεύγει κορδωμένος κορδωμένος και η σπάθα του βροντοκοπάει στο πλευρό του. Έστριψε στη γωνιά. Μέσα από την καμάρα μιας πόρτας ξεπροβάλλει ο Αντρέι με τους κάδους του και το καλαθάκι της Χάνας που το γλίτωσε. Πάει κοντά της και τη βοηθάει να σηκωθεί.

—Πάλι καλά που δε μου 'βαλε πρόστιμο, λέει εκείνη και τρίβει το πλευρό της.

Ύστερα ο Αντρέι έρχεται σε μένα και του δίνω το σακουλάκι.

—Γεια σου, λεβεντοκόριτσο, μου κάνει. Χαιρετάει τον μπαμπά και τραβάει πέρα κι η Χάνα ακολουθεί κούτσα κούτσα.

Ξέρω πως ο μπαμπάς σιχαίνεται τα δάκρυα, μα τ' αφήνω να τρέξουν. Τρέχουν στα μάγουλά μου, κατεβαίνουν γύρω στο στόμα κι ανακατεύονται με το κρεμ μπριλέ που είναι πασαλειμμένο ολόγυρα. Γυρίζω και κοιτάζω τον μπαμπά και του φωνάζω σχεδόν θυμωμένα:

—Γιατί δεν υπερασπίστηκες τη Χάνα;

Ο μπαμπάς με κοιτάζει μ' ένα στενοχωρημένο και λυπημένο βλέμμα.

—Και τι ήθελες να κάνω, Κουκούτσι;

—Να φωνάξεις στον Μπουνιά: Μην τολμήσεις να την αγγίξεις, γιατί θα 'χεις να κάνεις μαζί μου!

—Πολύ που θα με φοβότανε, λέει ο μπαμπάς ακόμα πιο λυπημένα.

—Να τον σκοτώνεις, για να μάθει, ξεφωνίζω.

—Σιγότερα, Σάσενκα, προσπαθεί να με ησυχάσει. Να τον σκοτώσω με τι; Με τα ψωμάκια; Κι ύστερα νομίζεις πως ένας είναι ο Μπουνιάς; Υπάρχουν χιλιάδες τέτοιοι. Κι αν σκοτώσεις έναν, ο κόσμος δεν ξαλαφρώνει.

Σηκώνεται από το παγκάκι και μ' αγκαλιάζει με το ένα χέρι από τους ώμους.

—Εγώ ξέρω να γιατρεύω, αυτό μονάχα μπορώ.

Άντε, Κουκουτσάκι, πάμε τώρα σπίτι.

Έχει σχεδόν σκοτεινιάσει, περπατάμε αμίλητοι. Χίλια δυο κουτουλάνε μέσα στο μυαλό μου. Δε γυρίζω να κοιτάξω τον μπαμπά. Νιώθω μια τέτοια λύπη που δεν μπόρεσε να κάνει τίποτα όταν ο Μπουνιάς κλοτσούσε τη Χάνα. Τίποτ' άλλο, παρό να κριτσανίζει τα σουσαμένια καραμελάκια του.

Όταν γυρίσαμε σπίτι, είχανε ανάψει τις λάμπες.

Η Ντούνια και η μαμά βάλανε τις φωνές:

—Πώς αργήσατε έτσι;

—Τι χάλια είν' αυτά;

—Πώς είσαι έτσι πασαλειμμένη, Σάσενκα!

Ο μπαμπάς τη γλίτωσε, γιατί τον φώναξαν κιόλας για έναν άρρωστο κι έτσι η μαμά κι η Ντούνια ξέσπασαν σε μένα. Ευτυχώς η Τσιτσιλχεν είχε κοιμηθεί, της αρέσει να κοιμάται με τις κότες.

Αρχίσανε να με πλένουνε, να μου βάζουν καθαρά ρούχα και να με ρωτάνε και να με ξαναρωτάνε πώς βρόμισα έτσι. Λένε πως δε θα ξαναφήσουν τον μπαμπά να με σέρνει εδώ κι εκεί. Εγώ νύσταζα, μα έκανα παραπάνω τη νυσταγμένη κι απαντούσα: Μμ... Χμμ..., ώσπου με βάλανε στο κρεβάτι και με πήρε στο λεπτό ο ύπνος.